

МІЖКУЛЬТУРНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК СКЛАДНИК ПРОФЕСІЙНО-МЕТОДИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Ольга Гончарова, Лілія Калужська, Галина Фаліна

Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького

Анотація:

У статті акцентовано на диференціації понять «міжкультурна компетентність» і «соціокультурна компетентність» майбутнього вчителя англійської мови. Висвітлено погляди науковців на поняття «компетентність учителя», розкрито суть поняття «міжкультурна компетентність», визначено місце міжкультурної компетентності у структурі професійно-методичної компетентності майбутнього вчителя англійської мови. Схарактеризовано особливості вивчення питань міжкультурної комунікації студентами Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького в рамках засвоєння ними інноваційної Програми з методики навчання англійської мови. Детально висвітлено модуль інноваційної Програми, присвячений вивченню питань міжкультурної компетентності майбутнього вчителя англійської мови.

Ключові слова:

міжкультурна компетентність; соціокультурна компетентність; майбутній учитель англійської мови; методика навчання англійської мови.

Аннотация:

Гончарова Ольга, Калужская Лилия, Фалина Галина. Межкультурная компетентность как составляющая профессионально-методической компетентности будущего учителя английского языка в начальной школе. В статье акцентировано внимание на дифференциации понятий «межкультурная компетентность» и «социокультурная компетентность» будущего учителя английского языка. Представлены взгляды ученых относительно понятия «компетентность учителя», раскрыта суть понятия «межкультурная компетентность», определено место межкультурной компетентности в структуре профессионально-методической компетентности будущего учителя английского языка. Детально охарактеризованы особенности изучения студентами Мелитопольского государственного педагогического университета имени Богдана Хмельницкого вопросов межкультурной коммуникации, изложенных в инновационной Программе по методике обучения английскому языку. Подробно рассмотрен модуль инновационной Программы, посвященный изучению вопросов межкультурной компетентности будущего учителя английского языка.

Ключевые слова:

межкультурная компетентность; социокультурная компетентность; будущий учитель английского языка; методика обучения английскому языку.

Resume:

Honcharova Olha, Kaluzhska Liliya, Falina Halyna. Intercultural competence as a component of future Primary School English teacher's professional and methodological competence.

The article deals with the analysis of literary sources concerning the differentiation of the concepts of intercultural competence and socio-cultural competence of the future teacher of English language. The scientists' opinions as for the concept of teacher's competence are also presented in the article. The authors define the concept of intercultural competence and identify the place of intercultural competence in the structure of professional and methodological competence of the future teacher of English. The article gives a detailed description of the peculiarities of implementation of innovative Methodology Curriculum into the educational process of Melitopol State Bohdan Khmelnytsky Pedagogical University. The authors outline the issues of intercultural communication within the framework of innovative Methodology Curriculum and describe the Module on intercultural competence of the future English teacher.

Key words:

intercultural competence; socio-cultural competence; future teacher of English; methodology of teaching English.

Постановка проблеми. Сучасні трансформаційні зміни, які відбуваються сьогодні в системі освіти України, вимагають від учителя наявності розвиненого вміння завжди бути в курсі останніх подій і новацій не лише у сфері освіти і науки, а й у галузі економіки, політики, культури та мистецтва. Саме тому особливо важливого значення в цьому процесі набуває належний рівень професійно-методичної компетентності майбутнього вчителя іноземної мови (англійської), оскільки вчитель виховує в учневі повагу до культури, звичаїв і традицій країни, мова якої вивчається.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проаналізувавши наукову літературу з порушеної у статті проблеми, можемо констатувати, що питанням професійної підготовки фахівців присвячено праці П. Атутова, І. Беха, Н. Бібік, С. Гончаренка, А. Захлібного, І. Зязюна, Н. Ничкало,

В. Сидоренка та інших науковців. Психолінгвістичні, лінгвістичні та методичні проблеми формування іншомовної комунікативної та професійної компетентностей є предметом вивчення таких учених, як Л. Барна, М. Барна, Л. Бахман, І. Бутницький, І. Зимня, І. Козловська, З. Коннова, О. Кучеренко, О. Леонтьєв, І. Мегалова, Д. Хаймз, Л. Шевчик та ін. Формуванню загальних основ професійної підготовки вчителя, а саме професійної компетентності, професійної культури та культури педагогічного спілкування присвячені роботи В. Баркасі, С. Дубяги, С. Рябушко, С. Хмельковської, Я. Черньонкова тощо. Загальні кваліфікаційні вимоги до теоретичної та практичної підготовки фахівця в галузі іншомовної освіти розроблені С. Ніколаєвою, провідні тенденції сучасної професійної підготовки вчителя іноземної мови проаналізовані в роботах О. Бігич.

Формулювання цілей статті. Метою нашої статті є диференціація понять «міжкультурна компетентність» та «соціокультурна компетентність» майбутнього вчителя англійської мови, розкриття суті поняття «міжкультурна компетентність», а також висвітлення особливостей вивчення студентами Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького питань міжкультурної комунікації в рамках опанування ними інноваційної Програми з методики навчання англійської мови.

Виклад основного матеріалу дослідження. На думку вчених (О. Антонов, О. Байбакова, В. Беспалько, М. Євтух, Н. Кузьміна, О. Ломакіна, В. Монахов, Н. Ничкало, Є. Павлютенков, А. Пискунов, М. Розов, В. Сластьонін), суттєвим елементом професійної компетентності та загальної культури сучасного фахівця є міжкультурна компетентність, яка виявляється у здатності особистості виходити за межі власної культури й набувати якостей медіатора культур, не втрачаючи власної ідентичності; в умінні досягати взаєморозуміння з представниками різних культур навіть за посереднього володіння іноземними мовами на основі знань, розуміння й дотримання універсальних правил і норм етикету іншомовного спілкування. Сучасне полікультурне суспільство, високий ступінь мобільності представників різних соціальних груп вимагають від майбутніх педагогів

готовності до контакту з представниками інших культур.

На думку С. Стрельбицької, *компетентність* – це якість особистості, її певне надбання, що ґрунтується на знаннях, досвіді, моральних засадах і виявляється в критичний момент завдяки вмінню знаходити зв'язок між ситуацією та знаннями, в ухваленні адекватних рішень щодо нагальної проблеми [11].

Р. Гургула визначає *професійно-методичну підготовку* вчителя як систему організації навчально-виховного процесу, що передбачає систематизацію та поглиблення набутих методичних знань, постійне вдосконалення практичних умінь і навичок для підготовки студента до організації різних видів практичної діяльності в школі, формування його методичної самостійності [3].

На цьому етапі в рамках нашого дослідження слід розрізнити міжкультурну компетентність і соціокультурну компетентність учителя. Проаналізувавши літературні джерела, можемо констатувати, що А. Шукін під *соціокультурною компетентністю* розуміє знання національно-культурних особливостей соціальної та мовної поведінки носіїв мови: їх звичаїв, етикету, соціальних стереотипів, історії та культури, а також способів використання цих знань у процесі спілкування [14]. Т. Колодько, вивчивши процес формування соціокультурної компетентності студентів – майбутніх викладачів іноземної мови, запропонувала таку структуру соціокультурної компетентності (див. рис. 1):

Структура соціокультурної компетентності

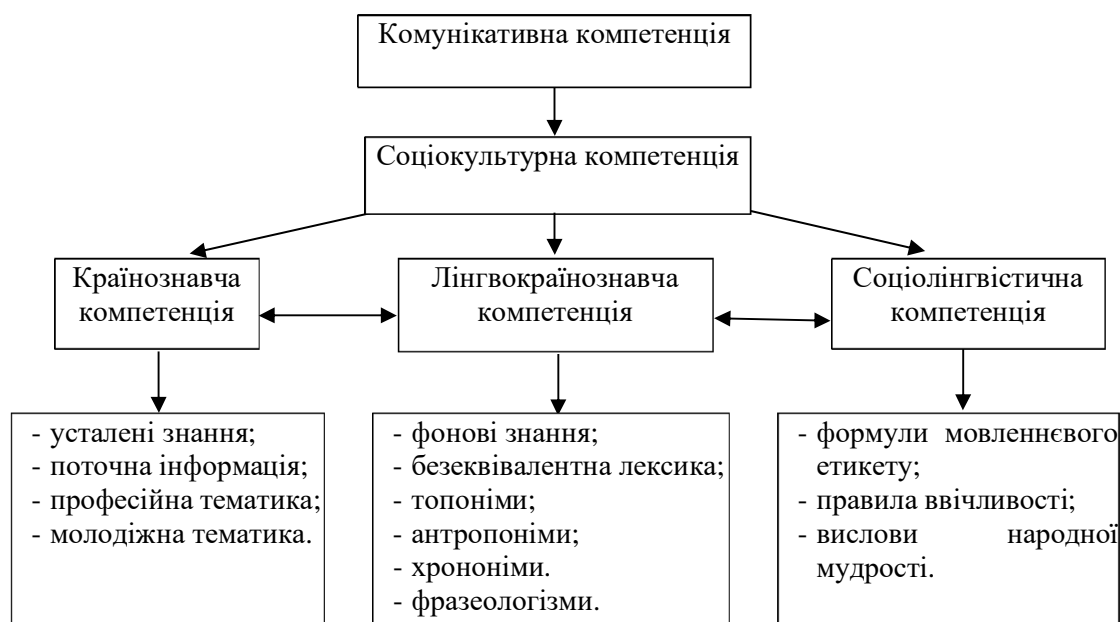

Рис. 1. Структура соціокультурної компетентності

Отже, соціокультурну компетентність складають:

- країнознавча компетентність – знання про

народ-носій мови, національний характер, суспільно-державний устрій, здобутки в галузі освіти, культури, особливості побуту, традиції,

звичаї;

- лінгвокраїнознавча компетентність – здатність сприймати мову в її культурноносній функції, з національно-культурними особливостями. Охоплює знання мовних одиниць, зокрема й з національно-культурним компонентом семантики, і вміння використовувати їх відповідно до соціально-мовленнєвих ситуацій;

- соціолінгвістична компетентність – знання особливостей національного мовленнєвого етикету й невербальної поведінки та навички врахування їх у реальних життєвих ситуаціях, здатність організовувати мовленнєве спілкування відповідно до комунікативної ситуації, соціальних норм поведінки та соціального статусу комунікантів.

Англійська мова як предмет викладання і вивчення є не тільки засобом спілкування, здобуття додаткової інформації, а й засобом відкриття іншого культурного світу, осягнення складності та багатогранності рідної мови та національної культури, національної гідності та рівності, засобом громадянської освіти, розвитку особистості, її індивідуальних пізнавальних здібностей, соціальних можливостей, культурних потреб.

З огляду на це, постає питання про тотожність або спорідненість понять «соціокультурна компетентність» і «міжкультурна компетентність». О. Рембач [8], з думкою якої ми погоджуємось, твердить, що соціокультурна компетентність є невіддільним складником міжкультурної компетентності в процесі іншомовної підготовки. Цей аспект є також предметом дослідження в роботах Н. Бориско, О. Гомзякової, Г. Єлізарової, О. Литвиненко, О. Миролубова, А. Моль.

Що ж до міжкультурної компетентності вчителя англійської мови, то вона є однією з найважливіших навичок сучасного фахівця. І. Шавкун під терміном «міжкультурна компетентність» розуміє сукупність таких професійних якостей, як теоретичні знання про національні культури й моделі виховання; психологічні особливості особистості (відвертість, гнучкість, терпимість, готовність працювати з представниками інших культур); знання іноземної мови [12, с. 117].

До проблеми розуміння поняття «міжкультурна компетентність» та її безпосереднього формування звертаються психологи, культурологи, мовознавці, педагоги. На думку психологів, міжкультурна комунікативна компетентність «полягає в позитивному ставленні, толерантності та довірі, знанні принципів і правил міжкультурної комунікації, у вмінні розуміти представників різних культур та взаємодіяти з ними» [7, с. 94].

Аналіз робіт, присвячених поняттю «міжкультурна компетентність», демонструє складність і різноплановість цього феномену. Міжкультурна компетентність – «провідний фактор інтеграції лінгвістичної, соціолінгвістичної, соціокультурної, соціальної, стратегічної, дискурсивної, предметної компетенцій як певної рівневої системи» [1, с. 107].

Наведемо також визначення міжкультурної компетентності, запропоноване Р. Серебряковою, яке, на нашу думку, якнайкраще розкриває зміст цього поняття. Отже, міжкультурна компетентність – «це компетентність особливої природи, що базується на знаннях і вміннях; це здатність здійснювати міжкультурне спілкування завдяки створенню для комунікантів спільного значення того, що відбувається, і досягати, зрештою, позитивного для двох сторін результату спілкування. Спілкування з представниками інших культур вимагає розуміння відмінностей у мовній і позамовній комунікації, уміння ідентифікувати виникнення непорозуміння у спілкуванні та оцінити серйозність наслідків комунікативних невдач [10, с. 68].

Фахівці з культурної антропології виокремлюють два аспекти міжкультурної компетентності [9, с. 133]. Першим аспектом є знання мови та особливостей культури іншої країни, зокрема наголошується на обізнаністю з аксіологічною моделлю, нормами та стандартами поведінки. Другий аспект полягає у здатності досягати комунікативних цілей навіть за недостатнього знання мови та культури співрозмовника.

Особливу увагу дослідники приділяють прийомам і способам, що становлять основу міжкультурної компетентності [9, с. 133]. Це, зокрема, готовність пізнавати іншу культуру, налаштованість на співпрацю з представниками іншої культури, уміння розрізняти індивідуальні особливості комунікативного партнера, уміння долати стереотипи, володіння засобами комунікації, уміння їх обирати й використовувати.

Метою формування міжкультурної компетентності є досягнення такої якості мовної особистості, яке дасть їй змогу вийти за межі власної культури й набути якостей медіатора культур, не втрачаючи власної культурної ідентичності» [5, с. 218].

Очевидно, що досягнення цієї мети стає можливим, якщо створено умови, за яких студенти можуть виявляти пізнавальну активність і мати бажання реально користуватися набутими знаннями та сформованими мовними навичками й уміннями.

Формування міжкультурної компетентності майбутніх учителів англійської мови – це процес, який реалізується в усіх видах роботи у вищому навчальному закладі, а саме – в аудиторній, позааудиторній і науковій роботі та в усіх видах практики. Завдання викладача університету полягає не стільки в тому, щоб дати фонові знання, вивчити лексичні одиниці, окреслити методичні особливості, а й у тому, щоб навчити студента самостійно здобувати знання й уміти успішно застосовувати їх у своїй професійній діяльності. Дуже важливо сформуванню позитивне ставлення до культури іншомовної країни, ініціювати «жадібний» інтерес до мови та культури, культивувати пізнавальні та естетичні потреби.

Основи міжкультурної компетентності закладаються під час процесу навчання студентів – майбутніх учителів англійської мови в закладах освіти, тому увагу цьому питанню потрібно приділяти саме в цей період. Володіння міжкультурною компетентністю означає не лише наявність теоретичних знань, а й практичний досвід міжкультурного спілкування. Тому викладачі університетів повинні володіти новітньою інформацією в цій галузі. Безперечно, цьому може сприяти організація стажування викладачів за кордоном, оскільки лише за умови безпосереднього контакту з іншомовною культурою певної країни, спілкування з її представниками, викладач зможе стати для своїх студентів цінним і цікавим джерелом інформації про іншу культуру.

Розглянемо деякі особливості формування міжкультурної компетентності майбутніх учителів англійської мови в рамках участі Мелітопольського державного педагогічного університету в проєкті «Шкільний вчитель нового покоління», розробленому Міністерством освіти і науки України (МОН України) спільно з Британською Радою в Україні.

До складу робочої групи ввійшли фахівці з понад 10 університетів України, які ще в 2013 році, задовго до впровадження Концепції «Нова українська школа», провели допроєктне базове дослідження, яке підтвердило необхідність істотного реформування системи методичної підготовки майбутнього вчителя англійської мови. Сьогодні результатом п'ятирічної роботи команди фахівців з різних університетів України стала інноваційна «Програма з методики навчання англійської мови», яка наразі впроваджується в понад 10 університетах України [13].

Студенти філологічного факультету та Навчально-наукового інституту соціально-педагогічної та мистецької освіти Мелітопольського державного педагогічного

університету беруть участь у вищезначеному проєкті відповідно до Наказу МОН України № 871 від 12.08.2015 р. «Про проведення педагогічного експерименту щодо методичної підготовки майбутніх учителів англійської мови» [6].

Нова програма з методики навчання англійської мови орієнтована на вміння майбутнього вчителя викладати англійську мову відповідно до Європейської програми фахової підготовки вчителя мови (European Profile for Language Teacher Education) і Загальноєвропейських принципів компетенцій і кваліфікацій вчителя (Common European Principles for Teacher Competences and Qualifications). Крім того, у новій програмі наголошується на здобутті теоретичних знань шляхом реалізації певного алгоритму практичних дій, на кардинально новому підході до оцінювання, на нових формах взаємодії й подання матеріалу, на сучасному й новому змістовому наповненні. Оскільки «Методика навчання іноземної мови» в багатьох вишах є єдиною дисципліною, що втілює методичну підготовку майбутнього вчителя іноземної мови, то робоча група визнала її наскрізною для всього терміну підготовки бакалавра [2].

Згідно з Програмою методики навчання англійської мови, особливостям формування міжкультурної компетентності учнів у процесі вивчення англійської мови присвячено Модуль 5. Розділ 5.4, який має назву «Формування міжкультурної компетентності». Студенти вивчають цей розділ у першому семестрі 4-го курсу. Загальний обсяг годин на вивчення цього розділу – 30, з яких 18 годин аудиторної та 12 годин самостійної роботи.

Опанувавши цей розділ, студенти повинні знати зміст таких понять, як «культура», «міжкультурна комунікація», «міжкультурна компетенція», а також їх роль у процесі оволодіння англійською мовою. Крім того, майбутні вчителі вивчають культуровідповідні вербальні та невербальні патерни взаємодії відповідно до комунікативної ситуації. Важливий акцент робиться на засвоєнні студентами різних засобів і шляхів формування міжкультурної компетентності в учнів. Наприкінці вивчення цього розділу майбутні вчителі англійської мови повинні продемонструвати вміння ідентифікувати прояви культури в мові та мовленні, а також уміння відбирати, аналізувати й адаптувати вправи та навчальні матеріали, спрямовані на розвиток міжкультурної компетентності учнів.

Важливим аспектом вивчення цього розділу є гармонійне поєднання теорії та практики. Студенти мають змогу не тільки спостерігати

вивчені в стінах університету кльтуровідповідні явища, а й активно допомагати вчителю в класі під час проходження педагогічної практики, яка, до речі, відповідно до нової програми є наскрізною.

Крім того, питання формування міжкультурної компетентності винесено на державний іспит, який студенти складають наприкінці 4-го курсу, після засвоєння ними інноваційної Програми з методики навчання англійської мови.

Висновки. Отже, можемо твердити, що вивчаючи методику навчання іноземної мови

(англійської) за інноваційною Програмою, розробленою робочою групою проекту «Шкільний вчитель нового покоління», студенти Мелітопольського державного педагогічного університету мають змогу прилучитися до новацій, які мають місце не тільки в системі іншомовної підготовки України, а й за кордоном (Велика Британія). Завдяки засвоєнню нової Програми з методики навчання англійської мови, студенти набудуть необхідних компетентностей, що стануть їм у нагоді в майбутній професійній діяльності.

Список використаних джерел

1. Бикбулатова А. М., Фатыхова Р. М. Межкультурная компетентность: сущность, структура и особенности формирования у студентов УШОС в процессе профессиональной подготовки. *Вестник Башкирского государственного педагогического университета им. М. Акмуллы*. 2017. № 1(41). С. 99–112.
2. Гончарова О. А., Коноваленко Т. В. Новації у методичній підготовці майбутнього вчителя іноземної мови. *Університетська педагогічна освіта: історія, теорія і перспективи розвитку в умовах глобалізації: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції* (м. Одеса, 11 вересня 2015 р.) / за ред. проф. Л. М. Голубенко, проф. О. С. Цокур. Одеса: ФОП Бондаренко М. О., 2015. 290 с. С. 154–157.
3. Гургула Р. Специфіка професійно-методичної підготовки майбутнього вчителя музики. URL: <http://intkonf.org/gurgula-r-i-spetsifika-profesiyno-metodichnoyi-pidgotovki-maybutnogo-vchitelya-muziki/> (дата звернення: 19. 05. 2019).
4. Дубяга С. М. Формування комунікативної компетентності майбутнього вчителя початкової школи в закладах вищої освіти. *Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького. Серія: Педагогіка*. 2017. Вип. 19(2). С. 52–59.
5. Елизарова Г. В. Формирование межкультурной компетенции студентов в процессе обучения иноязычному общению: дисс. ... д-ра пед. наук : 13. 00. 02 / Санкт-Петербург, 2001. 371 с.
6. Програма проведення педагогічного експерименту щодо методичної підготовки майбутніх учителів англійської мови за інноваційною типовою програмою на 2015-2019 роки. *Наказ МОНУ № 871 від 12.08.2015 р. «Про проведення педагогічного експерименту щодо методичної підготовки майбутніх учителів англійської мови»*. URL: <http://old.mon.gov.ua/files/normative/2015-09-15/4385/nmo-871.pdf> (дата звернення: 19. 05. 2019).
7. Почебут Л. Г. Кросс-культурная и этническая психология: учебное пособие. Санкт-Петербург: Питер, 2012. 336 с.
8. Рембач О. О. Формування міжкультурної компетентності майбутніх правознавців у процесі іншомовної підготовки. *Університетські наукові записки*. 2017. № 63. С. 387–400.
9. Садохин А. П. Межкультурная компетентность: понятие, структура, пути формирования. *Социальные коммуникации: журнал социологии и социальной антропологии*. 2007. № 1. Т. X. С. 125–139.
10. Серебрякова Р. В. Межкультурная коммуникативная компетентность как необходимое условие осуществления эффективной межкультурной

References

1. Bikbulatova, A. M., Fatykhova, R.M. (2017). Intercultural competency: essence, structure and peculiarities of the formation of students' competence in the process of professional training. *Proceedings of the Bashkir State Pedagogical University named after M. Akmully*, 1 (41), 99–112. [in Russian]
2. Honcharova, O.A., Konovalenko, T.V. (2015). Innovations in the methodological training of the future foreign language teacher. *University Pedagogical Education: History, Theory and Prospects of Development in the Conditions of Globalization: Materials of the International Scientific and Practical Conference (Odessa, 11 September 2015)*. Odessa: FOP Bondarenko M.O.154–157. [in Ukrainian]
3. Gurgula, R. Specificity of professional and methodical training of future teacher of music. URL: <http://intkonf.org/gurgula-r-i-spetsifika-profesiyno-metodichnoyi-pidgotovki-maybutnogo-vchitelya-muziki/> [in Ukrainian]
4. Dubiaha, S.M. (2017). Formation of communicative competence of a future teacher of primary school in educational institutions. *Naukovyi visnyk Melitopolskoho derzh.ped. universytetu*, 19 (2), 52–59. [in Ukrainian]
5. Yelizarova, G.V. (2001). *Formation of intercultural competence of students in the process of learning foreign language: thesis*. [in Russian]
6. Program of conducting a pedagogical experiment on the methodological training of future English teachers according to the innovative Curriculum for 2015-2019. In: Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine № 871 dated August 12, 2015 “On conducting a pedagogical experiment on methodological training of future teachers of English”. URL: <http://old.mon.gov.ua/files/normative/2015-09-15/4385/nmo-871.pdf> [in Ukrainian]
7. Pochebut, L.G. (2012). *Cross-cultural and ethnic psychology: textbook*. St. Petersburg: Piter. [in Russian]
8. Rembach, O.O. (2017). Formation of intercultural competence of future lawyers in the process of foreign language learning. *Universytetski naukovy zapysky*, 63, 387–400. [in Ukrainian]
9. Sadokhin, A.P. (2007). Intercultural competency: concept, structure, ways of formation. *Sotsialnii komunikatsii: zhurnal sotsiologii i sotsialnoi antropologii*. Vol. X, 1, 125–139. [in Ukrainian]
10. Serebryakova, R.V. (2017). Intercultural communicative competence as a necessary condition for the effective intercultural communication. *Nauchnyi vestnik Yamalo-Nenetskogo avtonomnogo okruga*, 4 (97), 68–71. [in Russian]
11. Strelbitskaya, S.M. (2014). The issue of “competence” and “competency”: theoretical analysis of foreign and domestic scientific literature. *Proceedings of Chernihiv*

- комунікації. *Научный Вестник Ямало-Ненецкого автономного округа*. 2017. № 4(97). С. 68–71.
11. Стрельбицька С. М. Проблема «компетентності» і «компетенції»: теоретичний аналіз зарубіжної та вітчизняної наукової літератури. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки*. 2014. Вип. 122. С. 265–268.
 12. Шавкун І. Г. Міжкультурна комунікація як складова сучасної менеджмент-освіти. *Культурологічний вісник Нижньої Наддніпряниці*. 2009. С. 115–117.
 13. Шкільний вчитель нового покоління: допроектне базове дослідження (березень 2013 – березень 2014). Київ: Ленвіт, 2014. 60 с.
 14. Шукин А. Н. Обучение иностранным языкам: Теория и практика: учебное пособие для преподавателей и студентов. 2-е изд., испр. и доп. Москва: Филоматис, 2006. 480 с.
- National Pedagogical University. Series: Pedagogical Sciences*. Issue 122. 265–268. [in Ukrainian]
12. Shavkun, I.G. (2009). Intercultural communication as an integral part of modern management education. *Culturological Bulletin of the Naddnrieprianshina*. 115–117. [in Ukrainian]
 13. New generation school teacher (2014). *Baseline research (March 2013 – March 2014)*. Kyiv: Lenvist. [in Ukrainian]
 14. Shchukin, A.N. (2006). *Foreign languages training: theory and practice: guidelines for teachers and students*. Moscow: Filomatis. [in Russian]

Рецензент: д-р пед. наук, професор Максимов О.С.

Відомості про авторів:

Гончарова Ольга Анатоліївна

goncharoo82@gmail.com

Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького
вул. Гетьманська, 20, м. Мелітополь,
Запорізька обл., 72312, Україна

Калужська Лілія Олегівна

shunty@rambler.ru

Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького
вул. Гетьманська, 20, м. Мелітополь,
Запорізька обл., 72312, Україна

Фаліна Галина Миколаївна

falina.gal@gmail.com

Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького
вул. Гетьманська, 20, м. Мелітополь,
Запорізька обл., 72312, Україна

Information about the authors:

Honcharova Olha Anatoliivna

goncharoo82@gmail.com

Melitopol Bohdan Khmelnytsky
State Pedagogical University
20 Hetmans'ka St., Melitopol,
Zaporizhia region, 72312, Ukraine

Kaluzhska Liliya Olehivna

shunty@rambler.ru

Melitopol Bohdan Khmelnytsky
State Pedagogical University
20 Hetmans'ka St., Melitopol,
Zaporizhia region, 72312, Ukraine

Falina Halyna Mykolaivna

falina.gal@gmail.com

Melitopol Bohdan Khmelnytsky
State Pedagogical University
20 Hetmans'ka St., Melitopol,
Zaporizhia region, 72312, Ukraine

doi:

doi:

Матеріал надійшов до редакції 24. 05. 2019 р.

Прийнято до друку 26. 06. 2019 р.

Received at the editorial office 24. 05. 2019.

Accepted for publishing 26. 06. 2019.